

УПРАВЛІННЯ В НАФТОГАЗОВОМУ КОМПЛЕКСІ

УДК 330.3; 67.03

JEL L 10, 71, 95; O 13

DOI: 10.31471/2409-0948-2021-2(24)-7-16

Диха Марія Василівна
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки підприємства і підприємництва
Хмельницький національний університет
вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький, 29016, Україна
e-mail: dyha-mv@ukr.net
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4405-9429>

ГАЗОВИДОБУВАННЯ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ У СИСТЕМІ ЕНЕРГОРИНКУ

Анотація. Стаття присвячена висвітленню сучасного стану та проблем газовидобування в Україні, окресленню перспектив розвитку ринку газу.

З'ясовано, що видобуток природного газу в Україні протягом останніх років здійснюється на рівні 20 млрд. куб. м., що суттєво менше його видобутку, досягнутого у 1975 р. (68 млрд. куб. м.). На сьогодні найбільша частка видобутку природного газу здійснюється АТ «Укргазвидобування» (близько 70%), потужностями ПАТ «Укрнафта» видобувається близько 6% природного газу і приватними підприємствами – 24% від валового видобутку газу в Україні. Досліджено основні причини скорочення видобутку газу в Україні: вичерпання легко видобувних запасів газу у розроблених родовищах за часів радянської України; відсутність геологорозвідувальних, бурових робіт, розробки нових родовищ через переведення техніко-технологічних та кадрових ресурсів на розробку родовищ західного Сибіру; за часів незалежності України, попри політичний тиск / залежність різного ступеня у різні роки від Росії (російського газу), механізми нарощення видобутку газу в Україні також не були запущені.

Зважаючи на сучасні реалії, глобальні виклики та загрози енергетичній безпеці, турбулентність цін на світовому ринку, обґрунтовано необхідність збільшення потужностей власного видобутку газу. Нарощення власного видобутку цілком досягне з огляду на існуючі поклади природного газу в Україні.

Висвітлено перспективи розвитку газовидобування в Україні (у т. ч. із залученням іноземних компаній з їх новітніми технологіями для розробки родовищ) та розвитку ринку газу в контексті реалізації стратегії «Від видобувної компанії – до національного оператора енергетичних сервісів» Групи компаній Нафтогазу України. Реалізація плану дій НАК «Нафтогаз України» щодо фокусування на потребах клієнтів; інтенсивній розвідці та розробці нових ділянок видобутку газу; активного сприяння трансформації енергетичних ринків; залучення професіоналів та партнерів; набуття нових знань та технологій; вихід у нові бізнеси та підвищення операційної ефективності обумовить покращення стану справ на ринку газу.

Ключові слова: газ, видобуток, ринок, стан, проблеми, перспективи, НАК «Нафтогаз України».

Dykha Mariia V.
Doctor of Economics Sciences, Professor,
Professor of Department of Economics of Enterprise and Entrepreneurship,
Khmelnytsky National University,
11, Instytuts'ka str., Khmelnytsky, Ukraine, 29016
e-mail: dyha-mv@ukr.net
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4405-9429>

GAS EXTRACTION IN UKRAINE: CURRENT POSITION, PROBLEMS AND FUTURE DIRECTIONS IN THE ENERGY MARKET

Abstract. The article is devoted to the current position and problems of gas extraction in Ukraine, and outlines the future leading directions in the gas market.

It has been found that in recent years Ukraine has produced 20 billion cubic meters of natural gas, which is significantly less than its production in 1975 (68 billion cubic meters). Today the largest share of natural gas production in Ukraine is carried out by JSC "UkrGasVydobuvannya" (about 70%), PJSC "Ukrnafta" (about 6%) and private enterprises (24%). Moreover, the main reasons for the reduction of gas extraction in Ukraine have been studied. Such reasons include: depletion of easily extracted gas reservoirs during the Soviet Union; lack of exploration, drilling, development of new deposits through the transfer of technical, technological and human resources for the development of deposits in western Siberia. In addition, during Ukraine's independence, along with political pressure from Russia's gas supply, no mechanisms have been launched to increase gas extraction in Ukraine.

Taking into account modern realities, global challenges and threats to energy security, instability of prices on the world market, the need to increase the capacity of domestic gas extraction is substantiated. While considering the existing natural gas deposits in Ukraine, it could be argued that increasing our own production is quite achievable.

The paper also highlights the prospects for the development of gas production in Ukraine (including the involvement of foreign companies with their latest technologies for exploration of the reservoir) and gas market development in the context of the strategy "From the drilling company to the national energy services operator." Implementation of the action plan of Naftogaz of Ukraine to focus on customer needs; intensive exploration and development of new gas extraction sites; actively promoting the development of energy markets; involvement of professionals and partners; acquisition of new knowledge and technologies; entering new businesses and increasing operational efficiency will improve the situation on the gas market.

Keywords: gas, extraction, market, state, problems, prospects, NJSC "Naftogaz of Ukraine".

Вступ. Забезпеченість країни паливно-енергетичними ресурсами є однією з передумов соціально-економічного розвитку суб'єктів господарювання, країни в цілому та задоволення потреб суспільства. Стан справ у паливно-енергетичному комплексі на сьогодні в Україні у зв'язку з високим рівнем її енергозалежності, незадовільною структурою споживання первинної енергії, високою енергомісткістю ВВП, низькою конкурентоспроможністю товарів і послуг українського виробництва на світовому ринку є викликом, на який потрібно відповідними діями реагувати та вирішувати проблеми, які становлять загрозу національній безпеці країни.

У контексті сучасних викликів та загроз питання стабільного функціонування ринку енергетичних ресурсів (природного газу, нафти та нафтопродуктів, ядерного палива) є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Еволюційно-ретроспективні аспекти, тенденції розвитку газодобувної промисловості розкриті у працях І. Діяка [1], З. Осінчука [1; 2]. Різні аспекти функціонування та розвитку нафтогазових підприємств у теперішніх

реаліях висвітлено у працях сучасних дослідників. Зокрема, економічне оцінювання гірничого капіталу нафтогазових компаній ґрунтовно висвітлено у монографії Я. Витвицького [3]. Методи оцінки інвестиційних проєктів у газовій промисловості були предметом дослідження Д. Атаманчук [4]. Особливості розвитку корпоративної культури нафтогазових підприємств висвітлено у праці [5].

Стан та тенденції сучасного ринку природного газу країн ЄС розглянуто М. Музиченко [6]. На функціонування та розвиток ринку газу впливають ринкові, технологічні, політичні та інші чинники. Вплив глобальних чинників на розвиток газового ринку розкрито у статті О. Дзьоби та І. Кінаш [7], дослідниками також проаналізовано споживання первинної енергії у пострадянських країнах та споживання природного газу в розрізі регіонів світу; окреслено основні завдання розвитку ринку газу в умовах глобальних загроз та внутрішніх викликів, спрогнозовано енергомісткість ВВП України та структуру загального первинного постачання енергії. Прогноз макроекономічної потреби в паливно-енергетичних ресурсах згідно визначених стратегічних орієнтирів щодо зростання ВВП та ресурсозбереження для забезпечення розвитку паливно-енергетичного комплексу в розрізі періодів та галузей (у т. ч. інвестиційно-інноваційні фінансові ресурси, які необхідні на розвиток нафтогазового комплексу) представлено у статті [8].

Серйозну небезпеку для України несе запуск «Північного потоку – 2», що обґрунтовано у публікації [9]. У контексті сучасних реалій, реформування енергетичного сектору має бути спрямоване на забезпечення енергетичної безпеки країни, сформування повноцінних ринків природного газу й електроенергії з прозорим та конкурентним ціноутворенням, а також із належним захистом вразливих споживачів. Створення міцного підґрунтя для надійного енергетичного майбутнього країни, зміцнення енергетичної безпеки України є невід’ємною складовою та основою безперервного функціонування усіх галузей економіки та сфер життєдіяльності.

Постановка завдання. Забезпечення надійного функціонування газової сфери в Україні можливе / імовірно за умов достовірної констатації існуючого стану, розуміння проблем та шляхів їх вирішення, чіткого плану розвитку та його ефективної реалізації, що обумовить оптимістичні перспективи галузі. Тому, **метою статті є:** аналіз сучасного стану та проблем газодобувної сфери діяльності, окреслення перспектив оптимального функціонування ринку газу.

Виклад основного матеріалу. Газова промисловість в Україні формується уже понад сотню років. У промислових масштабах природний та супутній нафтовий газ почали використовувати на Прикарпатті ще на початку ХХ століття. З цього часу нафтогазовидобування як сфера діяльності вдосконалювалося.

Видобуток природного газу в Україні розпочався у 1912 р. і досяг у 1960 р. 10 млрд куб. м. на рік. З 1960 р. щорічне зростання обсягів видобування газу складало 4-5 млрд куб. м. і в 1975 р. обсяг видобутку склав 68 млрд куб. м. У подальшому відбувся стрімкий спад видобутку (до рівня 18 млрд куб. м. у 1996 р.). Скорочення видобутку газу в Україні було зумовлено насамперед тим, що легковидобувні запаси інтенсивно вичерпувались, а важчі розробки покладів газу не здійснювалися. У 1970-х рр. було відкрито гігантські родовища на заході Сибіру. Основні геологорозвідувальні, бурові та видобувні українські потужності, фахівці були направлені на їх освоєння, а в Україні різко скоротилися пошуково-розвідувальних та видобувні роботи.

Обсяги видобутку природного газу протягом 2015-2020 рр. проілюстровано на рисунку 1.

Рис.1. Видобуток природного газу в Україні протягом 2015-2020 рр. [10]

З проголошенням незалежності України стратегія розвитку її нафтогазової галузі мала б бути зорієнтована на організацію / налагодження системи забезпечення максимально можливого власного видобування газу, навіть ціною тимчасового зниження ефективності робіт. До того ж, ціни на імпортне паливо почали стрімко зростати.

Однак, механізми нарощення видобутку газу в Україні не були запущені, навпаки, обсяги пошуково-розвідувального буріння скорочувались.

Україна до 2014 р. повністю була залежною від російського газу, хоча політичний чинник різною мірою впливав на укладання контрактів протягом усіх років незалежної України. До того ж, Росія цілеспрямовано здійснювала заходи щодо гальмування розвитку українського нафтогазовидобування. У цей період в Україні обліковувалося понад 390 газових, нафтогазових і нафто-газоконденсатних родовищ, з них у промисловій розробці перебувало 250 родовищ. На балансі НАК «Нафтогаз України» нараховувалося близько 2,3 тис. газових свердловин експлуатаційного фонду, які не використовувалися з різних причин (технічних, технологічних та суто формальних) [10].

Наявні поклади газу в Україні геологами оцінюються на рівні 1,3 трлн куб. м. при річній потребі 32 млрд. куб. м. газу. Карта газових родовищ наведена на рисунку 2.

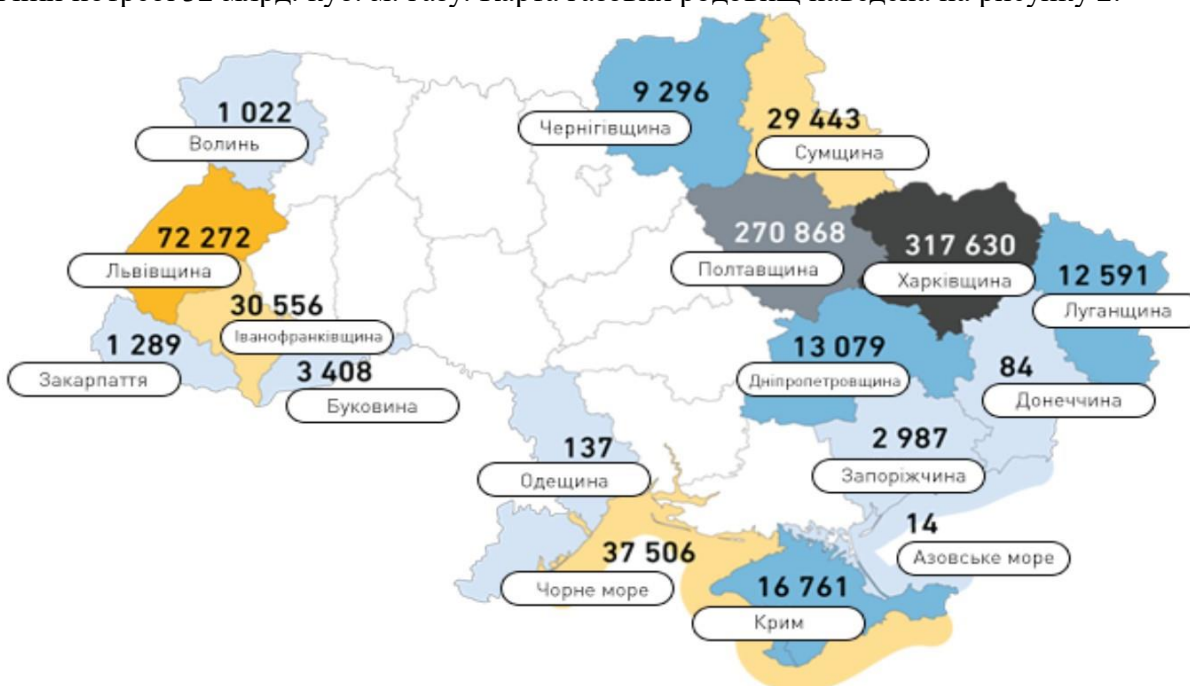

Рис. 2. Розподіл запасів природного газу по адміністративних областях, млн куб. м. [10]

Найбільші запаси блакитного палива зосереджені в районі Дніпровсько-Донецької западини на території Харківської та Полтавської областей.

Найбільшою кількістю свердловин в Україні володіє АТ «Укргазвидобування» (близько 2,5 тис перебувають в активному фонді), однак, 95% цих родовищ виснажені на понад 87%. Щоб суттєво збільшити видобування газу, компанія повинна запуснути масштабне оновлення свого парку родовищ. Для цього необхідно отримати нові ділянки, провести геологічну розвідку, пошукове та експлуатаційне буріння.

Важливим для розвитку газової промисловості став 2019 рік. Влада анонсувала активну видачу ліцензій в Україні на видобування і розробку нових газових родовищ. На платформі «ProZorro» запущені електронні аукціони з продажу спецдозволів на користування надрами. Такі конкурси збільшують інвестиційну привабливість галузі та відкривають український ринок для великих світових гравців із значним досвідом.

За останні два роки в газовидобувній галузі відбулися зміни у фіскальній політиці та дерегуляції. Згідно з законодавством, громади, на територіях яких видобувають вуглеводні, отримуватимуть частину рентних платежів безпосередньо у свої бюджети, що є інструментом сприяння розвитку цих територій.

На ринок заходять іноземні сервісні компанії та тривають процеси інтенсифікації буріння, розробки родовищ. З огляду на те, що за останні десять років на світовому ринку видобутку вуглеводнів відбулися суттєві технологічні новації, практики видобування, їх привнесення на вітчизняний ринок видобування є дуже необхідним. Тому, входження на ринок України іноземних компаній є позитивним аспектом, адже розробка родовищ в Україні, безпечний та ефективний видобуток газу з використанням новітніх технологій якраз можуть принести великі міжнародні компанії. Для нарощення обсягів видобутку українського газу необхідно активізувати різні механізми співпраці з іноземними інвесторами.

Обсяги видобування природного газу в розрізі компаній характеризуються даними, наведеними у таблиці 1.

Таблиця 1

Валовий видобуток газу в Україні за 2015-2020 рр., млрд куб. м.

Підприємство \ Рік	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Приватні підприємства	3,9	4,2	4,1	4,4	4,6	4,9
ПАТ «Укрнафта»	1,5	1,3	1,1	1,1	1,2	1,15
АТ «Укргазвидобування»	14,5	14,6	15,3	15,5	14,9	14,15
Разом	19,9	20,1	20,5	21,0	20,7	20,2

Джерело: складено за даними [10]

Абсолютні обсяги видобутку газу (таблиця 1) та представлена структура газовидобування (рисунок 3) свідчать про лідируючу позицію у даній сфері АТ «Укргазвидобування».

Частка видобутку природного газу АТ «Укргазвидобування» у 2020 р. складає 70% (у 2015 р. – 72,9%). Видобуток природного газу потужностями ПАТ «Укрнафта» також скоротилася з 7,5% у 2015 р. до близько 6% у 2020 р. Вихід на ринок іноземних компаній обумовив поки хоч і не значне, але зростання видобутку газу приватними підприємствами (у 2015 р. – частка видобутку приватними підприємствами складала менше 20%, у 2020 р. – уже понад 24% валового видобутку газу в Україні).

Окрім виробничо-технологічних витрат (забезпечення процесу видобування, збору, попередньої підготовки та транспортування газу до системи магістральних газопроводів), валовий видобуток враховує виробничі потреби філій АТ «Укргазвидобування» (на виробництво скрапленого газу, переробку вуглеводнів, опалення приміщень та інші потреби).

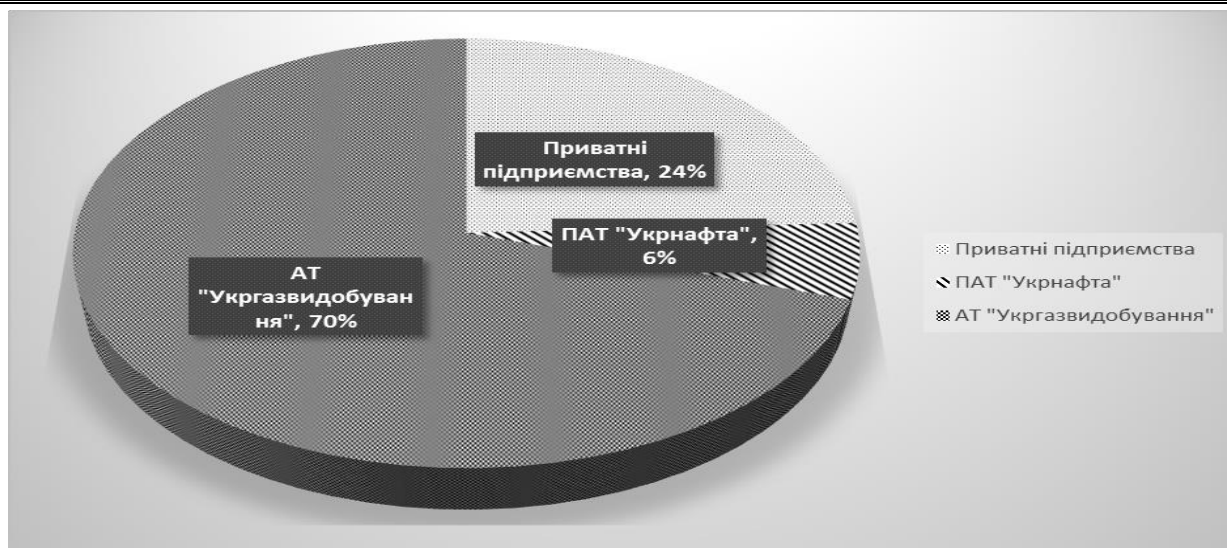

Рис. 3. Видобування природного газу на ринку України у 2020 р., %, [10]

Зважаючи на потребу нарощення внутрішнього видобутку газу варто зазначити, що найбільше родовище АТ «Укргазвидобування» Шебелинське було відкрите у 1950 р.; рівень його виснаженості становить 89%. Рівень виснаженості Західно-Хрестищенського родовища – 90%, Яблунівського – 79%, Єфремівського – 82%, Мелехівського – 82%. Пік видобутку природного газу на вказаних родовищах спостерігався у 1960-1970 рр. (тобто, на початку їх розробки). Також варто зазначити, що у 2019 р. АТ «Укргазвидобування» відкрило три нові родовища з ресурсною базою 2,15 млрд куб. м. газу та приростило видобувні запаси майже на 15 млрд куб. м. газу. Весь товарний газ, видобутий АТ «Укргазвидобування» і АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» закуповувався НАК «Нафтогаз», наприклад, у 2019 р. у ціновому діапазоні 4190-6116 грн за тис. куб. м. без ПДВ для потреб побутових споживачів, релігійних організацій та виробників теплової енергії та інших споживачів за ПСО (ціни, умови та порядок постачання газу встановлені актами Кабінету Міністрів України). Весь закуплений газ для потреб населення реалізовувався НАК «Нафтогаз» на умовах ПСО через регіональні газопостачальні компанії.

З 1 травня 2021 р. після завершення дії Положення (про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу, яке визначає умови постачання природного газу та його оплату підприємствами теплопостачання), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.10.2018 № 867 [11], підприємства теплопостачання мали повністю перейти на ринкові умови придбання природного газу. Проте, фінансово-економічний стан підприємств теплопостачання засвідчив їх неготовність забезпечення виконання вимог ринку.

Для уможливлення вільного вибору постачання необхідними є врегулювання питань щодо заборгованості підприємств теплопостачання за спожитий природний газ перед діючим постачальником природного газу та врегулювання заборгованості населення перед підприємствами теплокомуненерго; забезпечення окупності господарської діяльності (у т. ч. достатнім обсягом обігових коштів); встановлення економічно обґрунтованих тарифів, що своєчасно відображатимуть зміну вартості енергоресурсів (зокрема, природного газу).

З огляду на існуючі проблеми (у т. ч. зважаючи на «Північний потік – 2», турбулентність цін на світовому ринку), вважаємо, що Україна для забезпечення своєї енергетичної безпеки має спрямовувати зусилля на:

- збільшення потужностей видобутку газу власного видобутку;
- диверсифікацію поставок газу в Україну;
- збереження максимально можливих обсягів транзиту через українську газотранспортну систему.

У контексті важливості нарощення власного видобутку доцільно зазначити, що за рівнем інтеграції з іншими галузями (через проміжне споживання) нафтогазова галузь поступається лише роздрібній та оптовій торгівлі. Водночас, серед ТОП-10 індустрій у нафтогазовій галузі найбільша частка імпорту (таблиця 2).

Таблиця 2

Частка галузей у ВВП України у 2020 р.

Галузь	Внесок галузі у ВВП	Частка проміжного споживання у випуску продукції та послуг галузі	Частка імпорту у використанні продукції галузі
Роздрібна й оптова торгівля	13,40	99,00	9,00
Сільське господарство	9,30	42,00	0,40
Виробництво харчових продуктів	8,00	5,00	6,00
Операції з нерухомістю	7,00	40,00	10,00
Транспорт і складське господарство	6,90	57,00	2,00
Державне управління та оборона	6,70	10,00	16,00
Освіта	4,40	3,00	3,00
Постачання електроенергії	3,40	76,00	0,20
Будівництво	3,30	45,00	1,00
Комп'ютерне програмування	3,20	53,00	0,30
Видобування сировини нафти та природного газу	2,40	81,00	37,00

Джерело: складено за даними [10, 13]

Після прийняття Кабінетом Міністрів України у жовтні 2020 р. статуту і політики власності НАК «Нафтогаз України» [12] та чіткого визначення очікувань «акціонер – держава – робота НАК «Нафтогаз України» було затверджено корпоративну стратегію до 2025 року, основою якої є три бізнес-платформи: «Газовий бізнес», «Постачання кінцевим споживачам» та «Низьковуглецеві бізнеси» [10].

Основою розробленого плану дій НАК «Нафтогаз України» до 2025 р. є [10]:

- фокусування компанії на потребах клієнтів;
- інтенсивна розвідка та розробка нових ділянок;
- активне сприяння трансформації енергетичних ринків;
- залучення професіоналів та партнерів;
- набуття нових знань та технологій;
- вихід у нові бізнеси та підвищення операційної ефективності.

У рамках стратегії: «Від видобувної компанії – до національного оператора енергетичних сервісів» газопостачальна компанія «Нафтогаз України», маючи можливості, декларує бажання стати повноцінною вертикально інтегрованою компанією у роботі з кінцевими споживачами. Від започаткування періоду «вільного ринку газу» НАК «Нафтогаз України» як постачальника газу обрали уже понад 1,1 млн українських домогосподарств за ціною 7,96 грн за куб. м. з ПДВ, без вартості розподілу (доставки) у рамках річного тарифного плану «Фіксований». [10] Компанія планує вийти за межі продажів виключно блакитного палива та пропонувати споживачам якісні та конкурентоспроможні інтегровані енергетичні рішення, що цілком «вписується» у заявлену глобальну мету стратегії.

Важливою є реалізація цілей Групи компаній Нафтогаз у рамках платформи «Газовий бізнес», що передбачає повноцінне розкриття потенціалу ресурсної бази

природного газу в Україні. У разі успішного проведення геологорозвідувальних робіт, розробки ділянок (на які отримано у 2020 р. ліцензії), за розрахунками, оціночний видобувний потенціал Групи Нафтогаз зросте у 5 разів – до 600 млрд куб. м. Для повноцінної реалізації цього потенціалу Група Нафтогаз має інвестувати 20-25 млрд дол. США, з яких біля 7 млрд дол. США – протягом перших 5 років (до 2025 року) [10].

Для фінансування найамбітніших проєктів Нафтогаз планує використати модель дольової участі. Вона передбачає, що Група Нафтогаз проводить пошуково-розвідувальні роботи самостійно, а у випадку успіху першого етапу залучає партнера для участі у фінансуванні розробки та розподілу ризиків. Вже у 5-річній перспективі такі зусилля дозволять Групі Нафтогаз зупинити зменшення запасів та досягти коефіцієнту заміщення на рівні 100% до 2025 року.

За умов розвитку можливостей трейдингу та оптового продажу газу Група компаній зможе вийти на європейський ринок торгівлі та розпочати торгівлю форвардними фізичними та фінансовими продуктами. Необхідно розвивати свої торгові можливості, щоб отримати доступ до ринків з більшою дохідністю та хеджувати ризики.

Важливим визначеним принципом роботи Групи компаній Нафтогаз є піклування про екологічне та соціальне благополуччя України. До 2040 р. заплановано досягнути вуглецевої нейтральності шляхом активного інвестування у зниження викидів та розвиток нових бізнесів (виробництво водню та біопалива та уловлювання, використання та зберігання вуглецю), реалізація якого є важливою у контексті забезпечення сталого соціально-економічного розвитку.

Висновки. Нехтування існуючими проблемами у газовій сфері становитиме серйозну загрозу енергетичній безпеці країни та національній безпеці загалом, обумовить проблеми подальшого розвитку національної економіки. Тому, існуючий стан справ на ринку газу України потребує реалізації рішучих та дієвих заходів, направлених на покращення ситуації у газовидобуванні.

Видобуток природного газу в Україні протягом останніх років здійснюється на рівні 20 млрд куб. м. (для порівняння, 68 млрд куб. м. – у 1975 р.). На сьогодні найбільша частка видобутку природного газу здійснюється АТ «Укргазвидобування» (близько 70%), потужностями ПАТ «Укрнафта» видобувається близько 6% природного газу і приватними підприємствами – 24% валового видобутку газу в Україні.

Серед причин скорочення видобутку газу в Україні – вичерпання запасів газу у розроблених родовищах (95% родовищ в Україні виснажені на понад 87%). Рівень виснаженості родовищ: Шебелинського – 89%, Західно-Хрестищенського – 90%, Яблунівського – 79%, Єфремівського – 82%, Мелехівського – 82%. Максимальний видобуток природного газу на вказаних родовищах спостерігався в 1960-1970 рр., тобто, на початку їх розробки. Також скоротився видобуток через відсутність геологорозвідувальних робіт, розробки нових родовищ, що було обумовлено розробкою родовищ західного Сибіру. Належних рішень / дій щодо нарощення видобутку газу уже за часів незалежної України, на жаль, не було здійснено.

Глобальні виклики та загрози сьогодення вимагають ефективних заходів щодо забезпечення надійного функціонування національної економіки та нівелювання загрози енергетичній безпеці України.

Література:

1. Діак І. В., Осінчук З. П. Газова промисловість України на зламі століть. Івано-Франківськ: Лілея-НВ. 2000. 236 с.
2. Осінчук З. П. Основні віхи розвитку газової промисловості України. *Нафтова і газова промисловість*. 2008. № 1. С. 3-6.
3. Витвицький Я. С. Економічна оцінка гірничого капіталу нафтогазових компаній: наукова монографія. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ. 2007. 431 с.

4. Атаманчук Д. І. Сучасні інструменти оцінювання інвестиційних проектів у газовій промисловості. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2012. № 2, Т. 1. С. 123-127. http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2012_2_1/123-127.pdf
5. Кінаш І. П., Станьковська І. М. Особливості розвитку корпоративної культури нафтогазових підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 6. С. 120-124. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/03/20.pdf>
6. Музиченко М. В. Сучасний ринок природного газу ЄС: структура та тенденції розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 22. С. 46-52. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=5796&i=9>
7. Дзьоба О. Г., Кінаш І. П. Вплив глобальних чинників на розвиток газового ринку. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2019. № 2. С. 33-44. URL: <http://elar.nung.edu.ua/handle/123456789/7462>
8. Диха М. В. Фіскальні інноваційні джерела вирішення проблем соціально-економічного розвитку України. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 2, Т. 2. С. 81-88. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/2464>
9. Диха М. В., Диха В. В. Енергетична безпека України у контексті загроз запуску «Північний потік – 2» *Інструменти регулювання національної економіки та національної безпеки в умовах сучасних глобальних викликів: зб. наук. праць за матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (5 листопада 2021 р.)*. Хмельницький: ХНУ. 2021. С. 60-63.
10. Офіційний сайт НАК «Нафтогаз України». URL: <https://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf?Open> ;
https://www.naftogaz.com/files/Zvity/NG_STRATEGY_2025_18.02.2021.pdf
11. Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу. *Постанова Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2018 р.* № 867. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2018-п#Text>
12. Про внесення змін до Статуту акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України». *Постанова Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2020 р.* № 997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-2020-п#Text>
13. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

References

1. Diiak I.V., Osinchuk Z.P. (2000). *Hazova promyslovist Ukrainy na zlami stolit*. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV. 236 s.
2. Osinchuk Z. P. (2008). *Osnovni vikhy rozvytku hazovoi promyslovosti Ukrainy. Naftova i hazova promyslovist*. № 1. S. 3-6.
3. Vytvytskyi Ya.S. (2007). *Ekonomichna otsinka hirnychoho kapitalu naftohazovykh kompanii: naukova monohrafiia*. Ivano-Frankivsk: IFNTUNH. 431 s.
4. Atamanchuk D. I. (2012). *Suchasni instrumenty otsiniuvannia investytsiinykh proektiv u hazovii promyslovosti*. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. № 2, Т. 1. S. 123-127. http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2012_2_1/123-127.pdf
5. Kinash I. P., Stankovska I. M. (2020). *Osoblyvosti rozvytku korporativnoi kultury naftohazovykh pidpriemstv*. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. No 6. S. 120-124. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/03/20.pdf>

6. Muzychenko M. V. (2017). Suchasnyi rynek pryrodnoho hazu YeS: struktura ta tendentsii rozvytku. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. № 22. S. 46-52. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=5796&i=9>

7. Dzoba O. H., Kinash I. P. (2019). Vplyv hlobalnykh chynnykiv na rozvytok hazovoho rynku. *Naukovyi visnyk Ivano-Frankivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu nafty i hazu. Serii: Ekonomika ta upravlinnia v naftovii i hazovii promyslovosti*. № 2. S. 33-44. URL: <http://elar.nung.edu.ua/handle/123456789/7462>

8. Dykha M. V. (2014). Fiskalni innovatsiini dzherela vyrishennia problem sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. № 2, T. 2. S. 81-88. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/2464>

9. Dykha M. V., Dykha V. V. (2021). Enerhetychna bezpeka Ukrainy u konteksti zahroz zapusku «Pivnichnyi potik – 2» *Instrumenty rehuliuвання natsionalnoi ekonomiky ta natsionalnoi bezpeky v umovakh suchasnykh hlobalnykh vyklykiv*: zb. nauk. prats za mater. VI Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (5 lystopada 2021 r.). Khmelnytskyi: KhNU. S. 60-63.

10. Ofitsiinyi sait NAK «Naftohaz Ukrainy». URL: <https://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf?Open> ;
https://www.naftogaz.com/files/Zvity/NG_STRATEGY_2025_18.02.2021.pdf

11. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro pokladennia spetsialnykh oboviazkiv na subiektiv rynku pryrodnoho hazu dlia zabezpechennia zahalnosuspilnykh interesiv u protsesi funktsionuvannia rynku pryrodnoho hazu. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19 zhovtnia 2018 r.* № 867. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2018-п#Text>

12. Pro vnesennia zmin do Statutu aktsionernoho tovarystva «Natsionalna aktsionerna kompaniia «Naftohaz Ukrainy». *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26 zhovtnia 2020 r.* № 997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-2020-п#Text>

13. Statystychna informatsiia. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>